

3. Levine R. *Finance and Growth: Theory and Evidence // Handbook of Economic Growth*. — Amsterdam: Elsevier, 2005. — Vol. 1. — P. 865–934.
4. National Pension Service. *About NPS*. — URL: <https://www.nps.or.kr/eng>
5. Ministry of Health and Welfare of Korea. *NPS Posts Record 13.59% Return for 2023*. Press Release, 28.02.2024.
6. Top1000funds.com. *South Korea's NPS pivots to sustainability, dials up risks in the portfolio*. — 13.03.2025. — URL: <https://www.top1000funds.com>
7. Global SWF. *NPS — Fund Profile*. — URL: <https://globalswf.com/fund/NPS>
8. Central Provident Fund Board. *Annual Report 2024*. — Singapore: CPF, 2024. (As at 31 December 2024.)
9. IMF / World Bank. *Republic of Kazakhstan: Financial Sector Assessment Program*. — March 2024. — URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099040524124539810>
10. Mercer CFA Institute. *Global Pension Index 2025. Kazakhstan Country Results*. — URL: <https://www.mercer.com/insights/investments/market-outlook-and-trends/mercercfa-institute-global-pension-index/>
11. IMF. *Uzbekistan: Staff Concluding Statement of the 2025 Article IV Mission*. — April 23, 2025. — URL: <https://www.imf.org/en/news/articles/2025/04/23>

MOLIYA BOZORI MOLIYAVIY RESURSLARNI QAYTA TAQSIMLASH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Turdiqulova Luiza Zayniddinovna,
Iqtisodiyot va pedagogika universiteti, katta o'qituvchisi

Moliya bozori zamonaviy iqtisodiyotning muhim bo'g'ini bo'lib, u moliyaviy resurslarni jamlash va ularni samarali taqsimlash orqali iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Mazkur bozor korxonalar va tashkilotlar, shuningdek, jismoniy shaxslar uchun moliyaviy mablag'larga ega bo'lishning asosiy mexanizmi hisoblanadi. Bozorning samaradorligi iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga, investitsiyalarning ko'payishiga va yangi ish o'rinlarining yaratilishiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda O'zbekiston moliya bozorida moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Xususan, moliya bozorida ishtirokchilar faoliyatini tartibga solish, shaffoflikni oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va xalqaro amaliyotga mos bo'lgan tamoyillarni qo'llash talab etilmoqda. Moliya bozorining iqtisodiy tizimdagi o'rnini, moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash jarayonini takomillashtirishning nazariy asoslari va amaliy yo'nalishlari tahlil qilinadi. Shuningdek, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha aniq takliflar ishlab chiqish maqsad qilingan. [4, 214-b].

Moliya bozorida moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirish masalasini o'rganish uchun quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanilgan: 1. Nazariy tahlil ➤ Moliyaviy resurslarni qayta taqsimlashga oid mavjud nazariy konsepsiyalar o'rganilib, ular asosida moliya bozorining iqtisodiyotdagi o'rnini va roli aniqlangan. ➤ Moliya bozori ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar va ularning samaradorligi tahlil qilingan. 2. Empirik tahlil ➤ O'zbekiston moliya bozoridagi moliyaviy ko'rsatkichlar va ularning dinamikasi o'rganilib, mavjud holat baholangan. ➤ Xorijiy davlatlar tajribasi tahlil qilinib, O'zbekiston sharoitiga mos innovatsion mexanizmlar aniqlangan. 3. Statistik va ma'lumotlar tahlili ➤ Moliya bozorining samaradorligini baholash uchun statistik ma'lumotlar yig'ilib, ular o'zaro solishtirilgan.

Moliyaviy resurslarning sektoral taqsimlanishi va iqtisodiyotning turli sohalariga ko'rsatgan ta'siri tahlil qilingan. 4.Komparativ yondashuv > Moliya bozorining rivojlanish darajasi bo'yicha O'zbekiston va rivojlangan mamlakatlar tajribasi solishtirilib, samarali amaliyotlar tanlab olingan. 5.Innovatsion texnologiyalarni o'rganish > Raqamli texnologiyalar va blokcheyn asosidagi moliya bozori instrumentlarining afzalliklari va ularni joriy etish yo'nalishlari tadqiq qilingan. Ushbu metodologik yondashuvlar moliya bozorini rivojlantirish va moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirish uchun aniq tavsiyalar ishlab chiqishga imkon berdi. [4, 158-b].

Moliya bozorining moliyaviy resurslarni qayta taqsimlash mexanizmini takomillashtirishga doir adabiyotlar ko'plab ilmiy tadqiqotlarda o'rganilgan. Ushbu bozorning samarali ishlashi, resurslarni to'g'ri taqsimlash va investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari iqtisodiy nazariyalar va amaliyotda doimiy ravishda muhokama qilinadi. Moliya bozori ishtirokchilarining o'zaro ishonchi va faoliyatlarining ochiqligi muhim ahamiyatga ega. Agar bozor ishtirokchilari o'rtasida ishonch kamaysa, resurslar samarali taqsimlanmaydi. Masalan, O'zbekistonda moliyaviy bozorning shaffofligini ta'minlash uchun blokcheyn texnologiyalarini joriy etish mumkin. Shu bilan birga, innovatsion moliyaviy vositalarni, masalan, crowdfunding va angel investitsiyalarini rivojlantirish kerak. Bundan tashqari, moliyaviy resurslarni taqsimlashda moliya bozorlarining infratuzilmasini yaxshilash zarur. Raqamli platformalar va onlayn moliyaviy vositalar jamiyatning keng qatlamlari uchun moliyaviy resurslarni olish imkoniyatini yaratadi. Natijada, moliya bozorining samarali ishlashi va resurslarni taqsimlash jarayonidagi muammolarni hal qilish uchun kompleks yondashuvni amalga oshirish zarur. Raqamli texnologiyalarni joriy etish, shaffoflikni oshirish, davlat-xususiy sheriklikni kuchaytirish va xalqaro tajribani o'zlashtirish orqali moliya bozorlarini takomillashtirish mumkin. Bu esa o'z navbatida iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi, barqaror rivojlanishni ta'minlaydi va jamiyat farovonligini oshiradi. Har bir iqtisodiy subyekt o'z resurslarini taqsimlashda qarorlar qabul qiladi, va bu qarorlar bozorning umumiy dinamikasiga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, moliya bozorining samarali ishlashiga ta'sir qiluvchi asosiy faktorlar orasida moliyaviy risklarni boshqarish tizimining rivojlanishi va risklarni minimallashtirish yo'llarini izlash muhim hisoblanadi. Masalan, markaziy banklar pul-kredit siyosatini amalga oshirgan holda bozorning o'zgaruvchanliklarini nazorat qiladi, shu bilan birga tijorat banklarining resurslarni samarali taqsimlash va investitsiyalarni rag'batlantirishdagi vazifalari aniq belgilangan bo'lishi kerak. Bunday sharoitda, moliyaviy bozorlarning o'zgaruvchanligiga qaramay, davlatning stabilizatsiya siyosatlari o'rni beqiyosdir. [1, 257-b].

Ekologik va ijtimoiy mas'uliyatni moliyaviy resurslarni taqsimlashda qo'llash nafaqat bozorda ishtirok etayotganlar uchun foydali, balki butun jamiyat uchun ham manfaatli bo'ladi. Moliya bozorlarining samarali ishlashini ta'minlash uchun o'zaro integratsiya va xalqaro hamkorlik ham muhim ahamiyatga ega. Hozirgi kunda, mamlakatimizda bozorning shaffofligini ta'minlash uchun raqamli texnologiyalarni kengaytirish, masalan, blokcheyn texnologiyasini qo'llash mumkin. Bu texnologiyalar orqali moliyaviy operatsiyalarni kuzatish va monitoring qilish jarayonlarini takomillashtirish mumkin. Biroq, shaffoflikni ta'minlash uchun faqat texnologiyalarga tayanish yetarli emas. Bunga qo'shimcha ravishda, moliya bozorida barcha ishtirokchilarni o'z vazifalarini aniq bajarishga majbur qiladigan mustahkam

qonunchilik bazasini yaratish ham zarur. Shu sababli, davlatning moliyaviy regulyatorlik siyosati va qonunlarining aniq va samarali ishlashi muhimdir. Ikkinchidan, kichik va o'rta bizneslarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining rivojlanishi kerak. Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotning turli sohalariga kapitalni samarali taqsimlashni ta'minlaydi. Moliya bozorida risklarni boshqarish ham muhim ahamiyatga ega. [3, 254-b]. Moliya bozorlarida mavjud bo'lgan xavf va risklar, investitsiyalarning oqimiga ta'sir qiladi va sarmoyadorlarning qarorlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bozorning o'zgaruvchanligi, inflyatsiya, siyosiy barqarorlik va boshqa tashqi omillarni hisobga olib, risklarni boshqarishning samarali tizimlarini yaratish zarur. Bu tizimlar yordamida sarmoya kiritish jarayonida yuzaga keladigan noaniqliklarni kamaytirish va bozorni barqarorlashtirish mumkin bo'ladi. Bundan tashqari, raqamli moliya texnologiyalarining rivojlanishi va ulardan foydalanishning kengayishi bozorni yanada samarali qiladi. Elektron to'lov tizimlari va boshqa raqamli vositalar, sarmoyadorlarga tezkor va ishonchli tarzda bozorni tahlil qilish imkoniyatini beradi. Xususan, O'zbekistonda raqamli moliya tizimlarining rivojlanishi orqali bozor ishtirokchilari o'rtasida samarali muloqot o'rnatilishi va moliyaviy resurslarning taqsimlanishi tezlashadi. Shu bilan birga, bu bozorni global miqyosda integratsiya qilish va xalqaro investitsiya oqimlarini oshirish imkonini yaratadi. Global iqtisodiy o'zgarishlar ham moliya bozorining samarali ishlashiga ta'sir ko'rsatadi. Jahon bozorlarida kapitalning oqimi, iqtisodiy barqarorlik va global moliyaviy tizimlar o'rtasidagi bog'liqlik kuchaymoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Shapiro, A.C. (2017). *Modern Corporate Finance: Theory and Practice*. Pearson Education.
2. Mishkin, F.S. (2018). *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*. Pearson Education.
3. Bodie, Z., Kane, A., & Marcus, A.J. (2014). *Investments*. McGraw-Hill.
4. Cohen, B., & Krogstad, H. (2016). *Financial Markets and Institutions: A European Perspective*. Oxford University Press.
5. Sullivan, A., & Sheffrin, S.M. (2016). *Economics: Principles in Action*. Pearson Education.
6. Chesney, M. (2015). *Risk Management and Financial Institutions*. Wiley.

MOLIYA BOZORI BARQARORLIGINI TAMINLASHDA INSTITUTSIONAL INVESTORLAR ROLINI OSHIRISH

Boybosinova Shaxlo Meles qizi

TDIU "Davlat auditi" fakulteti "Soliqlar va soliqqa tortish" ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya. Moliya bozori har bir davlatning iqtisodiyoti uchun muhim ustunlardan biri hisoblanadi. Mamalakat bozorining barqarorligi nafaqat sarmoya oqimining uzluksizligini taminlaydi, balki inflyatsiya, kreditlash darajasi va korporativ qarzarlar kabi iqtisodiy ko'rsatkichlarning barqarorligini ham kafolatlaydi. So'nggi yillarda dunyo moliya bozorlarida keskin o'zgarishlar, inqirozlar va tezkor sarmoya oqimlari bilan yuzlanmoqda. Xalqaro hamjamiyatda barqaror moliya bozorini yaratish va uni ushlab turish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Kalit so'zlar. Moliya bozori, barqarorlik, institutsional investorlar, pensiya jamg'armalari, investitsiya fondlari, sug'urta kompaniyalari, korporativ boshqaruv, regulyativ soddalashtirish, uzoq muddatli sarmoya.